

Seadus ja Kohus.

Digusteadline ajafiri.

Ilmub üks kord kuus.

Toimetus ja talitus Tallinnas,

S. Turul nr. 16, raekoja vastas.

Segew toimetaja: wannutatud advokat **M. Pung.**

Segewa toimetaja kirjade aadress: Ревель, Wiru uul. nr. 13.

№ 5 (10)

Oktober.

1912.

Riiginõukogu ja riigivolikogu poolt wastuwõetud ja Keisri poolt kiinitud seadus kõrgemate algkoolide kohta. (Särg.)

§ 24. Üleüldisharidusliste õpeasjade korrallised ja erakorrallised õpetajad ja õpetajannad walitakse isikute seas, kellel õigus on walituse keskmiistes õpeasutusites õpetada, ehk kes kooliõpetajate institudi on lõpetanud ehk iseäralise eksami kõrgema algkooli kooliõpetaja (õpetajanna) ameti peale läbi on teinud. Graafiliste kunstide õpetaja ja õpetajanna walitakse isikute seas, kellel õigus on neid õpeasju rahwahariduse ministriumi keskmistes ehk alamates õpeasutusites õpetada. Näputöö õpetajanna walitakse isikute seas, kellel selleks tarwiline ettevalmistus on. Võiti tähendatud isikuid kinnitab rahwakoolide direktor ametisse.

§ 25. Daulmise õpetus ja tehaliste harjutuste juhatamine antakse iseäralise maksu eest korralliste ja erakorralliste kooliõpetajate ja õpetajannade hoolde ja, rahwakoolide direktori loa põhjal, ka iseäraliste palgatud kooliõpetajate ja õpetajannade hoolde nende isikute seas, kellel selleks tarwiline ettevalmistus on.

§ 26. Üleüldise wõib kõigi õpeasjade õpetamist kõrgemates algkoolides, niisamuti ka õpetuseandmist täiendawates klassides ja kursustel (§ 12), rahwakoolide direktori loaga, palgatud isikute hoolde anda, kui puudus peaks tulema isikutest, kellel õigus on korralliseks ehk erakorralliseks kooliõpetajaks ehk õpetajannaks nimetatud saada.

§ 27. Arsti (meeste- ehk naesterahwa) kinnitab ametisse rahwakoolide direktor.

§ 28. Difekohene kooli juhatamine pannakse, õpekonna kuratori kinnitusel, rahwakoolide direktori ettepaneful, ühe kooliõpetaja peale poislaste koolides ja ühe kooliõpetajanna peale tütarlaste koolides. Segakoolides wõib sellejama korra järele juhatajat (inspektori) ehk juhatajannat nimetada.

§ 29. Koolijuhataja ehk juhatajanna ja arsti kohused määrab kroonu kulul ülewalpeetawates koolides rahwahariduse minister ära, aga muis koolides — õpekonna kurator koolide ülewalpidajatega kokkuleppides.

Peatükk V.

Kooli kuratoriumist.

§ 30. Teise paragrafi teises punktis ülesloetud asutuste, sellside ja eraasitute poolt, kroonu toetusel ehk ilma selleta, ülewalpeetawate koolide kuratoriumidesse käiwad koolide ülewalpidajate poolt kolme aasta peale walitud isikud, mitte enam kui kuus inimest, siis weel koolijuhataja ehk juhatajanna, kaks isikut pedagoogika-nõukogu walitu järele selle nõukogu liikmete seas (§ 41, p. 7), üks õpetonna kuratori poolt nimetud isik ja kooli aukurator (nais-aukurator). Koolide ülewalpidajate poolt walitud kuratoriumide liikmeid finnitab sellesse ametisse õpetonna kurator peale nende kordade, kus liikmeid maa- ja linna omawalitsused walitsiwad.

§ 31. Kuratoriumi asutamise ühe ehk mitme kroonu kulul ülewalpeetawa kõrgema algkooli juurde otustab rahwahariduse minister õpetonna kuratori ettepanekul ära. Kuratoriumi kokkuseade määrab õpetonna kurator ära. Kuid selle juures käib neis kohtades, kus kubermangu- ja kreisi-semsitwo asutuste seadus ehk linna-seadus maksma on pandud, igatahes kuratoriumi liikmete hulka: maal — kreisi-semsitwofogu poolt, linnades — linnawolikogu poolt kreisifoggu ehk wolikogu wolituste kestwuse aja peale walitud isik.

§ 32. Linna ehk kreisisemsitwo kulul ülewalpeetawate koolide juurde wõib kuratoriumist asutada igaihe kooli juurde eraldi ehk üks kuratorium mitme kooli juurde; siin määramad kuratoriumi kokkuseade, õpetonna kuratori finnitusel, koolide ülewalpidajad ära.

§ 33. Kuratorium walib oma seas (nii meeste- kui naesterahwaste keskest): esimehe, sekretäri ja isiku, kes esimehe asemele astub, kui wiimane puudub ehk haige on. Tähendatud isikud walitakse kolme aasta peale ehk selle aja peale, kui kauaks nad on kuratoriumi walitud, kui see aeg lühem on kui kolm aastat.

§ 34. Kuratorium on kohustatud: 1) koolijuhatajat (=juhatajannat), usuõpetajat, kooliõpetajaid ja arsti walima ja neid finnitusele seadusliku korra järele (§ 28) ettepanema; 2) aastaaruandeid läbiwaatama ja nende kohta oma arwamisi atwaldama rahwakoolide direktorile ja kooli ülewalpidajale; 3) fisisetuleku ja wäljamineku summast ja arweid iga kuu järelewaatama; 4) kroonu poolt antud rahade tarwitamise kohta kontrollkojale määratud aegadel aru andma; 5) kooli waranduse korrasolemise ja hoidmise üle walwama; 6) õpetonna kuratorile õpiraha ja tema juuruse kohta neis koolides, mis kroonu kulul ülewalpeetakse (§ 20), ettepanekuid tegema; 7) waejemaid õppijaid wabaastama õpirahast pedagoogikanõukoguga kokkuleppides; 8) ettepanekuid tegema rahwakoolide parallelofakondade ja õpilaste ühisõrterite awamise ja finnipanemise asjus; 9) kooli ülewalpidamise kulude eelarwet kokkuseadima neil kordadel, kus kooli mitte ainult kroonu kulul ülewal ei peeta, ja 10) abinõusid ottsima kooli ainelise korra tõstmiseks. Peale selle on kuratoriumil õigus kooliasjus ettepanekuid teha õpetonna kuratorile ja rahwakoolide direktorile.

T ä h e n d u s 1. Kui selle (34.) paragrafi esimese punkti põhjal kuratoriumi poolt ettepanud isikud kahel korral finnitamist ei leia, siis pannakse waba kohta peale isik õpetonna kuratori nimetuse järele.

T ä h e n d u s 2. Nende koolide kuratoriumid, mis kroonu kulul ülewalpeetakse, läiwad erisummade hoidmise ja kulutamise asjus uende määruste järele, mis neis asjus linnakoolide kohta Arwepidamise seadustes (Seadustel. VIII t., 2 jagu) ülesseatud, aga nende koolide kuratoriumid, mis ülewalpeetakse 2. paragrafi teises punktis nimetatud asutuste, jelsfide ja eraisfite kulul, — määruste järele, mis õpetonna kurator kooli ülewalpidajaga kokkuleppides finnitunud.

T ä h e n d u s 3. Neis kroonu kulul ülewalpeetawates koolides, kus kuratoriumi ei ole (§ 31), pandakse wiimaste kohused, peale selle (34.) paragrafi esimeses punktis tähendatud kohuse, pedagogika-nõutogu peale, ja esimeses punktis tähendatud kohused — rahwakoolide direktori peale.

§ 35. Kuratorium ei läi mitte wähem kui kord kuus koos. Asjad otustatakse lihtse healtenamusega ja kui healed pooleks lähewad, siis otustab eesistuja heal. Et otjus maksew oleks, jelleks ei pea koosolekul mitte wähem kui neli isikut olema ja nende seas koolijuhataja ehk juhatajanna (ehk nende äraolekul — üks kooliõpetajatest) ja üks pedagogika-nõutogu liige. Kõik lahkumineks koolijuhataja ehk juhatajanna ja kuratoriumi liikmete enamuse wahel, niisamuti ka kuratoriumi ja pedagogika-nõutogu wahel otustab õpetonna kurator, rahwakoolide direktori ettepanekute peale, ära.

§ 36. Kuratoriumi esimees ehk, esimehe nõusolemisel, keegi teine tema liikmetest, kuratoriumi walitu järele, wõtab pedagogika-nõutogu koosolekuteft otustawa healega osa.

§ 37. Kuratoriumi esimehel ehk, esimehe nõusolemisel, sellegil teisel tema liikmetest, kuratori walitu järele, on õigus õpetundidele ilmuda, kuid ilma et tal õigus oleks märtsi teha; kooliõpetamise ja ühest klassist teise minemise eksamitel on õigus kuratoriumi esimehel ja kõigil kuratoriumi liikmetel olla, kuid ilma healeõiguseta.

Peatükk VI.

Pedagogika-nõutogust.

§ 38. Nende küsimuste õigemaks ja kõigekõlgsemaks äraotustamiseks, mis suuremalt osalt õpetamise ja kaswatamise jälge kõrgemates algkoolides puudutawad, seisab iga niisuguse kooli juures pedagogika-nõutogu, kelle hulka läib, koolijuhataja ehk juhatajanna eesistumisel, usjuõpetaja, kooliõpetajad ja õpetajannad ja arst, kui wiimane kooli juures on ametis. Peale selle on nõutogu liikmeteks kuratoriumi esimees ehk üks kuratoriumi liige, kuratoriumi enese walikul, ja ka kooli aukurator (nais-aukurator).

§ 39. Pedagogika-nõutogu läib õpeajal wähemalt kord kuus koos.

§ 40. Asjad otustatakse lihtsa healtenamusega ja kui healed pooleks lähewad, siis otustab eesistuja heal.

§ 41. Pedagogika-nõutogu waatab läbi ja teeb otjusi järgmistes asjades: 1) õppijate wastuwõtmine ja wäljaheitmine ja nende ülewõtmine ühest klassist teise; 2) attestatide wäljaandmine õpilastele, kes kooli läbi tegiwad, ja tunnistuste wäljaandmine neile, kes enne lõpetas-

mist koolist wälja astuwad; 3) tunnistuste wäljaandmine isikutele, kes wäljast poolt terve kooli kursuse ehk ühe wõi mitme klassi kursuse, niisamuti ka täiendawate klasside ja kursuste (§ 12) asjus eksami läbi tegid; 4) õpetuseandmise wiiside, õpeasjade õpetamise ühikajalise klasside järele korraldamise ja üleüldse kogu sisetise korraldamise, õpetamise ja klassi-discipliini läbiarutamine; 5) õppijate edasijõudmise ja elukommete ja ühikute õppijate edasijõudmise ja elukommete parandamise abinõude läbiarutamine; 6) õpeabinõude ja õpiraamatute wäljawalik nende hulgast, mis rahwahariduse ministerium ehk waimulik ülemus sellekohaselt kõlbulikuks on tunnistanud, niisamuti ka raamatute wäljawalik raamatukogusse; 7) pedagogika-nõukogu sekretäri walimine ühe aasta peale, raamatukogu hoidja ja kase kuratoriumi liikme walimised; 8) kooli aasta aruande kokkuseadmine, ja 9) üleüldse kõik abinõud, mis kooli õpetuslise ja kasutuslise külje õigema ja edukama juhutamise peale on sihitud.

§ 42. Rahkuminekud koolijuhataja ehk juhatajanna ja teiste pedagogika-nõukogu liikmete wahel pannakse rahwakoolide direktorile otsustamiseks ette.

Peatükk VII.

Kooli aukuratori ja nais-aukuratorist.

§ 43. Et kooli heale korraldamisele kaasa aidata, wõib iga kooli juures oma aukurator ehk nais-aukurator olla, keda kolme aasta peale walivad — kroonu kulul ülewalpeetawates koolides rahwakoolide direktor ja muis koolides — koolide ülewalpidajad. Aukuratorist ja nais-aukuratorist kinnitab õpeonna kurator.

§ 44. Aukurator ja nais-aukurator on kooli pedagogika-nõukogu ja kuratoriumi liikmeteks. Nende kohused määrab ära kroonu kulul ülewalpeetawates koolides rahwahariduse minister, muis koolides — nende ülewalpidajad õpeonna kuratoriga kokkuleppides.

§ 45. Kui aukuratoriks on isik, kellel on riigiteenistuses olewa isiku õigused, siis arwatakse teda VII klassi järele, kui temal kõrgemat aukraadi ei ole.

Peatükk VIII.

Koolide õigustest ja eesõigustest.

§ 49. Kõrgematel algkoolidel on piiser riigikulli ja pealkirjaga: „selle ja selle kõrgema algkooli.“

§ 47. Kõrgematel algkoolidel on tempelmaksude, niisamuti ka kreposti- ja kantslei- maksude maksimisel, kui nad oma nimel aktiwi teewad, ja üleüldse kõigis nendesse puutuwates asjates, niisamuti ka korterian- damise koormatuse ja linnamaksude maksimise asjus needsamad kergitused, mis linnakoolidelgi sellekohastes seadustes seiswate määruste järele.

§ 48. Kõrgemate algkoolide täieliku kursuse lõpetajad saawad koolijuhataja (inspektori) ehk juhatajanna ja pedagogika- nõukogu liikmete allkirjadega ja kooli piiseriga attestadid.

§ 49. Poisilapsed, kes kõrgemate algkoolide esimese ehk teise klassi hästi on läbi teinud, wõiwad sellekohaselt rahwahariduse ministeriumi

üleüldisharidusliste kestmiste koolide teise ehk kolmandamasse klassi astuda, kui nad neis mõerastes ja wanades keeltes eksami läbi teewad, mis sunduslikuks õpeasjaks on koolides, kuhu nad üle lähewad.

§ 50. Tütarlapsed, kes kõrgemate algkoolide esimese, teise ehk kolmandama klassi hästi on läbi teinud, mõiwad sellekohaselt üleüldisharidusliste kestmiste koolide teise, kolmandamasse ehk neljandamasse klassi astuda, aga need tütarlapsed, kes kõrgema algkooli lõpetanud — kestmiste õpeasutuste viiendamasse klassi, kui nad nii ühel kui teisel korral neis mõerastes ja wanades keeltes eksami läbi teewad, mis sunduslikuks õpeasjaks on koolides, kuhu nad üle lähewad.

§ 51. Poisslastele, kes kõrgema algkooli ära lõpetasid, antakse riigiteenistuses, sõjawäeteenistuses ja aukraadide saamises needjamad õigused, mis õpetus- ja õpeasutuste seaduste § 2724 põhjal, 1893 a. wäljaandes, sellesama ministeriumi nais- progümnaasiumi lõpetajatelegi, aga isikutele, kes kahe- ehk kolmeaastased pedagogika-kursused hästi lõpetanud — algkooliõpetaja (=õpetajanna) õigused.

§ 52. Needjamad õigused, mis 50. ja 51. paragrafis ülles on tähendatud, on ka neil isikutel, kes wäljast poolt kõrgema algkooli lõpetasid ära teewad ja sellekohase tunnistuse saawad.

Balgamäärad kõrgemates algkoolides.

I. Balgamäärad koolides, kus ühed klassid on.

Ametnikkude nimi.	Ametnikk. arv.	Aasta ülespidamine.			Meesterahwaste ametiklass.	Painul.
		Balk.	Korteri- raha.	Kokku		
Koolijuhataja (inspektor) ehk juhatajanna	1	960	Korter ehk 300	1260	VIII	} Kõrgemate algkoolide seaduse XI. osa 1. paragrafi põhjal.
Siisapalk temale koolijuhatamise eest	—	—	—	300		
Üsüõpetaja	1	500	—	500		
Üleüldisharidusliste asjade õpetajad (=õpetajannad)	3	960	—	2880	X	
Grafiliste kunstide õpetaja (=õpetajanna)	1	500	—	500	X	
Saalmise ja kehaharjutuste õpetamise kulud	—	—	—	400		
Õpeabinõude peale	—	—	—	300		
Kantselei kuludeks	—	—	—	50		
Koolimaja ülewõlpidamise ja parandamise ja teenija palkamise peale	—	—	—	1000		
Kokku	—	—	—	7190		

ehk walmis korteri juures 6890

II. Palgamäärad koolides, kus paarislasfide fiskejateud.

Ametnikkude nimi.	Ametnikk. arv.	Aasta ülespidamine.			Meesterahvaste ametiklaas.	Puitl.
		Palk.	Kor- teri- raha.	Kokku		
Koolijuhataja (inspektor) eht juhatajanna	1	960	Korter eht 800	1260	VIII	Kõrge- mate alg- koolide seaduse XI. osa 1. para- graaf põhjal.
Lisapalk temale koolijuhatamise eest	—	—	—	450		
Usuõpetaja	1	800	—	800		
Üleüldisõharidusliste asjade õpe- rajad (=õpetajannad)	7	960	—	6720	X	
Grafiliste kunstide õpetaja (=õpetajanna)	1	800	—	800	X	
Laulmise ja kehaharjutuste õpe- tamise kulud	—	—	—	600		
Õpeabinõude peale	—	—	—	450		
Kantselei kuludeks	—	—	—	100		
Koolimaja ülewõlpidamise ja parandamise ja teenija pal- tamise peale	—	—	—	1500		
Kokku	—	—	—	12680 eht walmis korter juures 12380		

**Üleüldised tähendused kõrgemate algkoolide
palgamäärade juurde.**

1. Kõrgemate algkoolide koolijuhatajal (inspektoril), juhatajannal, usuõpetajal ja kooliõpetajatel (=õpetajannadel) on õigus iga wiie aasta järele, kokku neli korda, palgalisa riigirenteist saada: koolijuhatajal (inspektoril), juhatajannal ja üleüldisõharidusliste õpeasjade õpetajatel (õpetajannadel) igaühel sada kaheksakümmend rubla aastas, ja usuõpetajal ja grafiliste kunstide õpetajatel (õpetajannadel) — igaühel sada rubla aastas.

2. Tütarlaste kõrgemates algkoolides ja segakoolides on peale ametite, mis palgamäärades äranõidatud, weel näputõõ kooliõpetajanna amet kolme saja rublalise laastapalgaga ühele klassidega koolis ja paarislasfidega segakoolis, ja nelja saja rublalise aastapalgaga paaris-
klassidega tütarlaste koolis. Näputõõ kooliõpetajannal on õigus iga wiie aasta järele, ühte kokku neli korda, palgalisa saada: ühele klassidega koolis

ja paarisflaasfidega segakoolis — igapäev kuu s k ü m m e n d rubla aastas, paarisflaasfidega tütarlaste koolis — igapäev ka h e f f a k ü m m e n d rubla aastas.

3. Kui esimeses ja teises tähenduses nimetatud isikuid kutsutakse teenistusesse ehk viidakse üle neisse paikadesse, mis Tseäraliste teenistuse eesõiguste seaduse 1. paragrafi juures olewas esimeses tähenduses nimetatud (Seadustek. III. l., 3. raamat, 1906 a. väljaandes ja 1909 a. järje järele), siis antakse neile efsialgne palk selles suuruses, mis palgamäärades ja palgamäärade teises tähenduses nende tarwis ülespandub, ja sinna weel kaks wiieaasta-lisandust 1. ja 2. tähenduse järele juurde arvatud; pärast seda jääb neile weel õigus kahte niisama suurt wiieaasta-lisandust juurde saada. Kui aga needsamad isikud kutsutakse ehk viidakse teenistusesse üle neisse paikadesse, mis tähendatud seaduse 18. paragrafi 2. punktis nimetatud, siis antakse neile efsialgne palk selles suuruses, mis palgamäärades ja palgamäärade 2. tähenduses nende tarwis ülespandub, ja sinna weel üks wiieaasta-lisandus 1. ja 2. tähenduse järele juurde arvatud; pärast seda jääb neile weel õigus kolme niisama suurt wiieaasta-lisandust juurde saada.

4. Peale korralise Digeusu usuõpetaja võib weel ka teine korraline usuõpetaja olla selle usutunnistuse tarwis, mille järele mitte vähem ei ole kui pool osa õigist koolis õppijatest. Teisel korralisel usuõpetajal on teenistuses ja paiuki saamises needsamad õigused ja eesõigused, mis Digeusu usuõpetajatelgi.

5. Peale nende ametite, mis palgamäärades nimetatud, võib weel arsti ametisse panna (förg. algkooli sead. §§ 21 ja 27) ilma palgata kroonu käest, kuid nendesamade teenistuse õigustega, mis rahwahariduse ministriumis poisilaste gümnaasiumide arstidelgi, fiiisti peale paiuki saamise õiguse.

6. Rõrgemate algkoolide eraförralistel kooliõpetajatel ja õpetajannadel on neil kordabel, kui nad mitte vähem ei anna kui 9 tundi nädalas, kõi õpeteenistuse õigused, ja nad saawad tasu kas erisummadest ehk teistest kohalikkudest allikatest, ehk kui neid ei ole ehk kui nad puudulikud on, siis kooli palgamäärades äranähtud summadest õpetonna kuratori poolt äramääratud suuruses; kui nad korralise ameti peale saawad, siis loetakse kõi eraförralistelt ametikohuste täitmise aeg paiuki ja wiieaastaliste palgalisanduste wäljateenimise aja hulka.

7. Parallell-õfakondade awamise korral (förg. algf. sead. § 18) annab kroonu toetust kuid mitte suuremat määral kui üks tuhat kolmsada seitsekümmend wiis rubla iga parallell-õfakonna peale; see raha wõetakse neist summadest, mis rahwahariduse ministriumis kätte kõrgemate algkoolide tarwiduste peale määratakse. Parallell-õfakondadesse võib nende õfakondade järele korralist kooliõpetajaid (õpetajannaid) määrata.

8. Rõrgemate algkoolide juhatajad (inspektorid), juhatajannad, usuõpetajad ja kooliõpetajad (= õpetajannad), mis täielikult kohalikkude rahaallikate poolt ehk kroonu toetusel ülewõlpeetakse, saawad ülespidamise palgamäärade järele; muud nende koolide ülewõlpidamise kulud määratakse ära eelarwees, mis kuratoriumid iga aasta kokku seawad.

9. Need täiendusklasside (tõrg. algf. sead. § 12) kooliõpetajad (=õpetajannad), kes walitsuse tööstuslise õpeasutuse kuid mitte alama kui käsitöö kooli on lõpetanud, ehk jälle üleüldishariduslise õpeasutuse kuid mitte alama kui kestmise, ja kes kõrgema algkooli kooliõpetaja (=õpetajanna) õigused on saanud, saavad sel korral, kui neil mitte vähem ei ole tundi nädalas kui kuus tundi ja kui nad ülespidamist mitte vähemal määral ei saa kui wiisjada rubla aastas, õpeteenistuse õigused ja ka paiuki ja ühekorratise abirahad wiie ja rubla suuruses nende samade määruste järele, mis kõrgemate algkoolide kooliõpetajate (=õpetajannade) kohta maksawad. Riisugused kooliõpetajad on riigiteenistuses, ja nende amet on X klassi järele nagu kõrgemate algkoolide kooliõpetajate ameti.

Mere, järwede ja jõgede tarwitamisest.

A. Ballas.

Suurte jõgede ja järwede pole meid loodus küll mitte õnnistanud, aga meil on meri, üks suurem järw ja palju vähemaid jõgefi. Laewakäiguks kõlblikka jõgefi on Põhja-Baltimaal ainult kolm, aga kalapüük on kalade wähenemise peale waotamata ifkagi weel peaaegu igas jõe tehes ja järwes võimalik. Ja kus juba mingisuguse asja tarwitamise juures enam kui ühe ifku huwid olemas on, ei jõe ka tülid tulemata. Seda arandhes on Baltimaa Kodanliste seaduste kogusse kaunis palju wete tarwitamisesse puutuwaid seadusi üleswõetud. West, olgu ta jooksew või seisew, iseenesest juba omanduse-õiguse objektiks, asjaks kõlbada ei taha. Sellepärast on fiin wete tarwitamise piiride aramääramine ifeärane tarwilik.

Meri, Pihwa- ja Peipsijärwed ja kuus nõnda nimetatud waba järwe Kuramaal ei ole kellegi eraomandus ja on sellega igaihele wabalt tarwitada. Siiski on Baltimaal see huwitaw kitsendus maksmas, et ka mere ja Pihwa- ja Peipsijärwes kalapüüdmine igaihele ainult kolme wersta kaugusel rannast lubatud on; ligemal kui kolme wersta piiri wõib ainult kalda peal olewa maa omanik kalu püüda. Selle wastu on kõik jookswad ja seiswad weed, mis ühe ifku maa peal on, selle ifku eraomandus, mida ta oma heatsarwamise järele tarwitada wõib. Wiimaste kohta on maaomanikul täieline, kitsendamata omanduse-õigus.

Meri ja suuremad järwed ühelt poolt ja ühe ifku piirides olemad weed teiselt poolt on weed, mille tarwitamine kõige vähem sekkumist tekitab. Ühed igaihele peaaegu wabalt tarwitada, teised ainult omaniku tarwitada. Nende kahe äärmise wete-liigi wahel olemad weed jaotab seadus weel kahels: 1) laewakäiguks kõlblikud ehk awalitud jõed ja 2) muud vähemad jõed ja ojad. Esimese hulka arwab meie kolmas kõide otsekohse ainult Narowat Testimaal ja Pärnu- ja Smajõe Põhja-Riimemaal. Kõif teised arwatakse vähemate jõgede hulka. Esimese tar-

witamine on nii kaugelt waba, kui see tarwitamine feltskonnale kahju ei tee ega jõeäärsete maade omanikkude õigusi ei riku. Niisuguse lubatud tarwitamise alla käib, näit., weewõimine, pesupesemine, suplemine, hobuste ujutamine, loomade jootmine, õngega kalapüüdmise, paadiga sõitmine jne.

Jões ja seiswad weed, mis mitme isiku maadesse puutuvad, on nende ühine omandus, ja igaüks maaomanikkudest võib seda osa tarwitada, mis tema piirides on. Ehk teistiti ütelda, mitte ühine omandus ei ole need weed, waid igal maaomanikul on õigus ainult seda osa tarwitada, mis tema piirides on ehk tema maaga kokku puutub. Piiri peal olevate jõgede kohta on Riitwimaal määrus olemas, et kumbki jõeäärsetest maaomanikkudest oma pooltjõe seaduse äramääratud piirides tarwitada võib. See määrus käib küll otsekohe kalapüügi kohta, aga üleüldise seaduse mõtte järele peab seda üleüldisemalt seletama. Wastasel korral oleks mitme omaniku maadesse puutuwate wete tarwitamine maaomanikule piiratud, sest et ka teised „ühised omanikud“ neid tarwitada võiksid. Aga omanduse õigus on õigus, mille kitsendused kõik otsekohe seaduses äramääratud peawad olema; ja seadus nõuab siin ainult, et laewasõiduks, metsaparwetamiseks ja kaladele teatavas laiuses waba käik oleks jätetud.

Laewakäigu ja metsalaskmise (ehk palgiparwetamise) kohta on järgmine määrus maksju: „Laewakäiguks kõlblikka jõgegi võib igaüks takistamata nende peal sõimiseks ja ka metsalaskmiseks tarwitada. Kahju, mis jõeäärne maaomanik metsalaskmisest saada võib, peab metsalaskjate poolt tasutama“ (Koh. Sead. kogu III § 1016). Nagu eeslõigelt arwata võib, oleks selle paragrafi järele õigus laewakäigu ja metsalaskmise tarwis ainult laewakäiguks kõlblikka jõgegi tarwitada, ja niisugusteks peab Balti erasõigus, nagu ülemal nimetatud, Põhja-Baltimaal ainult Narwat, Pärnu- ja Emajõe. Muudugi on ka teisi laewakäiguks kõlblikka jõgegi, wähemalt osalt kõlblikka olemas. Kui aga ainult selle paragrafi sõnadest kinni pidada, siis oleks kõik teised jões peale ükewalnimetatud kolme, laewasõiduks ja palgiparwetamiseks kinni. Sellesama otse juurde võib ka veel järgmiselt tulla.

Wenemaa üleüldise, weetele kohta käiwa seaduse järele on weetele üleüldiseks tarwitamiseks ilma mingisuguse walitsuse poolt antud käjuta, ilma sellekohase seaduse määruseta arwatud. On ainult waja, et jõgi loomulikkude tingimistega, ilma kunstliste abinõudeta selles kohane oleks. See on üleüldine seadus. Balti kodanlikes seaduses olew määrus on aga spetsiaal-, ehk eriseadus. Üleüldine seadus aga maksab ainult siis, kui teatud asja, kohta ja m. kohta spetsiaal-, erimäärust ei ole. Sellest peab järeldama, et Põhja-Baltimaal ainult ülemalnimetatud kolme jõe peal laewasõit ja metsalaskmine igaühale lubatud on. Nii seletas nende kahe seaduse wahetorda ka senat weel 1900 aastal.

Et niisugune seadusest arusaamine laewasõidule ja metsalaskmisele väga takistaw on, on arusaadaw. Teatawal kohal falda peal elawa maaomaniku seisukohast näib see takistus ehk küll kasulikum olewat, kuid ka seda ei ole tema mitte, kuigi laewasõidu kõrwale jätame, — laewa-

Jõit meie wäikestel ja madalatel jõgedel on ainult mõnes kohas wõimafik, — fiiski teeb metsajaaduste turule saatmise raskest ehk koguni wõimatus ka maaomanikkudele kahju. Nii näeme, et sellest paragrafist teistiti aru püütakse saada ja et wiimati seda arusaamist ka seaduslikult mõistetakse põhjendada. Wõtame ka teisi meie kolmandama kõite paragrafist arutamise alla ja siis leiame, et § 1019 kõneleb „jooksuwateri weteri“ ja keelab ära laewakäigule takistusi teha; § 1028 käseb jõeäärseid maaomanikke wabad pidada „laewakäiguks kõlblikkude jõgede kaldad ja ka nende jõgede kaldad, kus metsalaskmiste toimetatakse.“ Wiimastest paragrafist wõib juba järeldada, et peale laewakäiguks kõlblikkude jõgede, weel teistel jõgedel metsalaskmine üleüldiselt lubatud on. Ja ei üleüldistes Wenemaa seadustes pole mingisugust korda ette nähtud, kudas tuleb jõgesi awalikkudeks, s. o. laewakäiguks wõi metsalaskmises kõlblikkudeks tunnistada, ega pole sarnast määrust ka kohalikkudes seadustes olemas. Sellepärast otsustas Senat 1901. aastal seda küsimust järgmiselt: üleüldine Wenemaa seadus, mille järele mingisugust walitsuse kustu ega seaduse määrust jõgede awalikkudeks tunnistamiseks waja pole ja jões oma loomulikkude tingimiste järele awalikkudeks wõi mitte-awalikkudeks pidada tulewad, on ka Baltimaal maksew. Tähendab, kui tegelikult jõge ülemaalmiselt otstarbeks tarwitatakse ehk kauem aega tarwitatud on, siis on jõgi n. n. awalik jõgi. Sellekohaselt on ka jõe ja tema kaldade tarwimine jõeäärsete maaomanikkude kahjuks kitsendatud.

Awalikkude jõgede peale ei tohi mingisuguseid ehitusi asutada, mis laewakäiku wõi metsalaskmist takistada wõiks. Peaasjalikult läib see keeld weestiammide ehitamise kohta. Kuid ka igasuguste tõkete tegemine on ainult sel määral lubatud, et laewad, parved ja kalad wabalt läbipaasaks. (Laewade all mõeldakse siin ifta igasuguseid wee peal edasiliikumise ja wedamise abinõusi kõige üleüldisemas mõttes). Ka jõe peale ehitud sillad ei tohi laewakäiku takistada. Liitwimaal ja Cestimaal peab vähemalt üks weerand jõe laiusest kummagile poole ketspaigast arwates waha olema; teiste jõnadega, mõlemad maaomanikud peawad poole omast jõe olast wabaks jätma.

Jõe juus ja lähedes Weipfi- ja Bihkwa järwekes peab vähemalt üks kolmandik sellest weest waba olema, kus kalad harilikult läbi lähewad; seda osa ei tohi milgil wiisil kinnipanna, ei wõrkude ega muude abinõudega, ka weelustega mitte. Wiimased määruised käiwad ka jõgede, ja ka mitte-awalikkude jõgede kohta.

Maaomanik, kelle maast jõgi wälja jookseb, algab, wõib jõge oma heakskiitumise järele tarwitada, tõkkeid teha, wõrkusi wäljapanna jne.

Mere ja laewakäiguks ja palgiparwetamiseks kõlblikkude jõgede kaldad peawad wabaks jääma, s. o. ei tohi kallast siin põllu alla wõtta, ega puud tema peale istutada. Wabaks jääma peab niipalju maad, kui seda harilikult laewade, lotjade j. m. kaldasse tulemise juures, partwede wedamise tarwis, weeriistade parandamiseks, puude ladumiseks ja m. s. otstarbeteks waja on.

Selle juurde on veel tähendada, et jõgede kaldadel elavad maaomanikud allalastawa metsa omanikkude käest kahjutasu wõitwad nõuda, kui neile metsalaskmise juures kahju on tehtud.

Üleüldisest, terve Baltimaa kohta maksvast seadusest wabaksjätawa kalda asjus on Gestimaa mererandade omanikkude kasuks erand tehtud: nemad ei pruugi awalikults ostarbeks randa wabaks jätta, waid wõitwad randa ainult enesele piiramata tarwitamiseks pidada. Selle erandi ärakotamiseks tuleb tööd teha, kuna ta üleüldisele edenemisele täieste kahjulik on ja selle seaduse punkti muutmist ootame neljandama wolikogu käest.*)

Juhumised praktikast.

I.

Wana hallpea astub suure kartusega toa-uksest sisse. Ta on hulka maad — 40 — 50 wersta — enne juba ära läinud, kui ta siia on jõudnud. „See pidi küll hirmus häda olema, — mõtled ja tahtmatalt: mis seda wanafest wälja on ajanud.“ Küll aega istus ta eesloas, kuid tuppastumisel paistab fiiski, nagu puuduks tall õht, nagu poleks ta pitast teest veel wälja juutunud puhata. Mitmefordse palumise peale wõtaw wanate lõpuks istet ja hakkab kartlikult — kartlikult oma häda kaebama. Mäed ja tunned, et wanafese sõnad südamest tulewad, jaad aru nendest pisaratest, mis aegajalt üle ta põskede wilkawatwad ja tema rahulist jutustamist mõnelt minutiks segawad.

— Ma... ma kinkisin nendele kõik, mis mull oli. Ma andsin nendele wiimase kopila ära... Ja mis teewad nad nüüd minuga?!... Nad ei anna mulle süüa. Nad sunnivad mind mehe eest platsis olema, aga ma ei jõua ju enam rasket tööd teha... Jah, ifegi sandiks sõimawad nad mind... —

Sigemal järeparimisel selgub, et hallpea omal ajal jõukas mees on olnud. Temal oli oma talukoht, mis tuhandet 3—4 wäärt wõis olla. Majapidamine seisis seal heal järjel. Kadunud Maiega elastwad nad 40 aastat õnnelikult abielus. Ka laste pärast ei wõinud nad Jumala peale nuriseda: neil oli kaks tütarit olnud. Miina läks Mäewotja Mikhilile mehele, kuna Kaie Nistiotja Joosepil noorem poeg August ära wõitis. Pärast pulmi asus August oma äia talusse elama. Esiotja läks kõik hästi.

— Wäimees-poeg oli väga tubli ja töötas inimene, — sõnab wanafene. Ta meeldis minule. Ja kui wa Mai ära suri, arwastin ma paraja aja tulnud olewat oma talukohta Augustile anda. Ma arwastin: kaua's minagi siin ilmas elan. Parem enne surma ära teha, miidu hakkawad veel pärast surma mu wäitese waranatuksesse pärast jagelema. August lubas minule luni surmani korterit ja ülespidamist anda... Lubas koguni iga aasta 5 rubla tubata raha anda, aga

*) Pitsem kirjatükk Gestimaa mereranna asjus ilmus tänamuse „Seaduse ja Kõhtu“ („Diguse“) 2. nr. 18.

nüüd loeb igapäew, miks ma tal tülikis ees olewat, miks ma rütem ära ei surewat...

— Mida teie siis nüüd sooviksite teada saada või ette võtta?

— Ma ei tea isegi, mida ma soovin.

— Kas ehk tahaksite Augusti käest kohta tagasi nõuda?

— Jah, seda ma tahaksin, seda ma teeksin. Just selle pärast ma linna tulingi.

Teie ei suudaks ju seda kohta ise senam pidada. Olete suure mure pärast kaunis wanaks jäänud.

— Üks kõik. Ma müüksin ta maha. Ma kingiksin selle raha ennem wallawaestele kui nendele. Ka advokadi herra saaks siis oma waewataju. Ma annaksin hea meelega teile kohe poole, kui ma ainult oma kohta tagasi saaksin. Olge head, advokadi herra, ütelge, kas saan ma oma kohta togasi nõuda?

Wanakese toon oli korraga elawaks muutunud. Sealte kuulbus endise rufutud kurwameelsuse asemel kangekaelsus, kõlas kõrwu Gekläse kiuslik jonnatus. Silmad põlesid nüüd ja wahtisid terawaste minu otfa. Kad rääkisid wäga selgeste. Mitte filmapilguks ei jäänud kahtlust, et jaataw wastus lõpmata rõõmu, ning eitaw wastus otjata kurbust temale toob. Wist hirm siit eitawat wastust kuulda saada oligi wanakese kohmetu ja ärewa oleku põhjuseks jutu hakatuses. Wiimane lootus wiletsuse päewadel oli nüüd advokat. Hirm, et see lootuse iwale ootamata kaduma võib minna, teeb tugewagi inimese kohmetuks ja araks, miks siis mitte ka teda.

— Seaduse järele*) võib kinkija kinkitust kinkituseaja käest üksnes siis tagasi nõuda, kui wiimane tema wastu jäme d a l t ä n a m a t a on (§ 4482). Jämedaks tänamatuses loeb seadus ü k s n e s seda, kui kinkituseaja kinkijat kas sõna ehk teoga jämedalt haawab, kuritahhlikelt temale juure majanduslise kahju sünnitab ja tema elu kallale kippub; Kuramaal peale selle veel ka kinkija kardetawasse seisukorda jätmist (§4484). Aga kas Augusti kohta peale juba mitte wõlgasid pole teinud?

— Jah, on, ta tegi sinna ühe tuhanderubla lise weskli peale.

— Obligatsiooni wist ikka? Kas see weskli on kreposti raamatutesse ka sisse kirjutud?

— On küll.

— Waadake, sellest wõlast ei pease teie juba lohti. Paragraf 4486 ütleb, et kui wahje peal, kuid siiski enne nõudmise sisseandmist, kinkituseaja kinkituse peale mõnesugused kohustused — obligatsioonid, serwitudid — on wõtnud, siis peab kinkija, kes kinkimise ümber lükkab, neid maksawatks tunnistama.

— See tuhat rubla ei tähenda midagi, aga waat', see on kõige halwem, mida ma teile kohe hakatuses oleks pidanud ütlema, meie wahel on ju maha tehtud et minul mingil kinkimisel õigust ei ole Augustilt kinkitust tagasi nõuda. Just sellepärast on ta nüüd nii uhke. Ta ütleb:

*) Balti eradigus, §§ 4482—4504.

ega's ma nii rumal ole kui teised. Minul on ju kingituse-akti sees, et ja mingil tingimisel oma kingitust tagasi nõuda ei wõi.

— Siin effib August. Olgugi, et teil kingitusekirjas niisugune tingimine ülesse on wõetud, wõite siiski oma kingitust tagasi nõuda, kui August teie wastu jämedalt tänamata on olnud, sest seaduse ees ei ole sarnane tingimine, kus kingija jämeda tänamatuse põhjal oma kingitust tagasi ei tohi nõuda, mitte maksew (§ 4487).

— Siis wõin ma ikka oma talu Augustilt tagasi nõuda?

— Kas te saate seda kindlaks teha, et tema teie wastu tänamata on olnud? On ta teid mõni kord sõimanud?

— O, ja. Ta on mind mitu ja mitu kord sõimanud.

— On teil selle peale ka tunnistusi?

— Jah, kust ja neid tunnistusi wõtad? Meil majas wõeraid kedagi peale ühe tüdrukku ei ole, ja seegi on Augusti poolt ära ostetud.

— Kas teil kingituse-akti äratiri kaafas on?

— Noh, waata nüüd wana inimese mälu ka. Ma oletaks pidanud ta ju kohe teie kätte andma. Sähke, siin ta on.

Kingituse-akti läbiwaatamisel selgus, et wäimees-poeg August oma peale kohustuse oli wõtnud äiale kuni tema surmani ülespidamist anda. Selle kohustuse oli ta aga täitmata jätnud, ja see andis wõimaluse tema wastu, Balti eras. § 4500 *) põhjal, nõudmist tõsta. Ma ütlesin seda wanatesele. Ta filmad hakkasid jälle sarama.

Tükk aega hiljam lahkus wanate. Ei tundnud enam seda kohmetust, seda arglikkust. Ta lahkus üsna lõbusas meeleolus selle mõttega, et warsti, niipea kui sugulastelt kohtu pošlinite tarwis minew raha käes, tagasi tulles, et siis oma wäimees-poja Augustiga pikka ja raskest protsessi alustada.

II.

Meie olime parajeste lõunasöögi lõpetanud, kui keegi kärfitult ukse-
tella tõmbas. Uksekell kõlises mitu korda järjest ja jäi siis wait. Kella
kõllestamisest wõib tihti kõlistaja meeleolu ära tunda. Ka seekord treh-
wasin ma dieti, kui laualistujatele tähendasin, et wiist on mõni tüksata
saanud nõuküsjaja, kes meelt ärarheitest ühe adwokatadi juurest teise juurde jookseb
ning kõigile oma häda kaebab ja kurdab. Seda kõlistaja ka oli. Kui
ma ukse lahti tegin, seisis mu ees kaunis lõbusate wanateste paar.
Wanamehel oli wäike hall habe lõua otsas ja hästi sügawad näojooned.
Silmad waatasid piiluwalt ja palwewenna kawalusega ümberringi.
Tema teinepool oli natufene pikem, filedaks lammitud juukstega. Juuks-

*) Kui kingimine on tingimisega seotud, et kingituseaaja kingijale ülespi-
damist annaks, siis wõib wiimane, kui seda mitte ei täideta oma kingitust oman-
duse-õiguse nõudmise teel tagasi nõuda, nii palju kui see üleüldise lubatud.

tes paistis juba mõni hall karv. Mind nähes kumardasid mõlemad wiisakalt, wabandasid, et nad mitte kõnetunni ajal ei ole tulnud, ja palusid endid jutule wõtta. Warsti selgus wanaleste häda. Pärast tütre pulmi olid nemad oma waranduse wäimehele kinkinud.

— Me saime alguses hästi läbi — sõnas naesterahwas maheda healega. Enne pulmi käis Kaarel meiega alati palwemajas, ja Issand oli meie festel. Warsti peale pulmi hakkas ta aga ilka harwem ning harwem meie seltsis wiibima, ja nüüd, juba paari aasta jooksul, ei käi ta enam palwetamas. Ta lähleb koguni parema meelega kõrtsi kui palwemajasse. Issand on selle eest ta meele halwa tee peale pööranud. Mõelge ometi, ta sõimab „wanat“ sandiks, sunnib teda kojamehe kohusid täitma, ei anna meile kuumagile tarwilikul mõõdul toitu. Alma näeb ijegi wahete wahel nalga. Alma on ta naene, meie tütar — lijas ta kohe selgitades juurde.

Wärisewa healega segas nüüd ennast ka wanamees jutu wahela.

— Adwolabi herra, siin on paber. Siit wõite ise kõik näha. Baberi läbiwaatamisel selgub, et wanale oma liikumata waranduse maja ning krundi, mis tal Tallinnas olnud, 4 aastat tagasi wäimehele 2000 rbl. eest ära oli müünud. Ma nimetasin wanalestele seda.

-- Sumal ülewal pea kohal näeb ise, et mitte üks kopit pole ma saanud. Ja mis on siis 2000 rbl. selle warandusega wõrreldes, mis mina temale andsin.

— Meile pakkusid mõisnikkude seltsi agendid tol korral selle maja ning krundi eest 10.000 rbl., — sõnab naene wahela.

— Jah, mina rumal ei andnud nendele. Mõtlesin, kingin parem lastele: omalgi wanas eas peawari. Aga nüüd? Nüüd kihutab wäimees-poeg meid mõlemaid wanamooriga wälja. Mine wõi uulitsale fantina, sest omal kopil ei ole.

— Aga miks te siis oma maja nii odawaste wäimehele müüsite? Parema oleksite wõinud ju kinkida, siis oleks tagasinõudmine kergem olnud. Seaduse järele saab kinkija jämeda tänamatusse korral kinkitust tagasi nõuda (Walti eraj., III l. § 4482 ja järgm.), kuna müüdud asja tagasinõudmine rassem on ja palju rutem ära aegub.

— Ma kinkisin ju talle. Ega's mina tea, mis sinna kirja pandi: on ju kiri wenekeelne, mina seda teelt ei tunne.

Pealegi räägiti kontrahi tegemise juures, et müümise teel maja edasiandmine odavam tulewat maksma, kui kinkimise teel, kroonu maks olewat siis wähem. Ja weel. Wäimees rääkis tol korral, et ma üksnes wäheha, uulitsapoolse maja temale pidin andma, kuna aga suurem maja õue peal, mille ehitamist siis alles lõpetati, kuni surmani minule pidi jääma. Aga nüüd, nüüd ütleb ta, et ma kõik olewat temale lubanud.

— Jah, seda te olete küll teinud. Müügi lepingus seisab sees et oma liikumata waranduse kõikide selle peal olevate hoonetega olete ära müünud, tähendab, mitte üksnes pisema maja, waid ka suurema. Teie liikumata warandus on kõige selle juures weel Tallinna linna alumises jaos, kus niisugune seadus maksab, et kinkitust milgil tingimisel enam tagasi ei saa nõuda, nii pea kui wiimane üle on antud (III l. Walte eraj. § 4483). Olets jorname „müümine“, nagu teil siin on,

maal ette tulnud, siis võiks ehk veel vähegi vaielda. Seadus ütleb, paragraf 3848, et ostmise ning müümise juures see sugugi tingimata tarvilik nõudmine pole, et ostu-hind asja väärtuse kohane oleks; ta võib madalam ehk kõrgem olla, n. n. sõbra meheline müümine võib ostmine. Kuid aga hind üksnes filmatirjaks on nimetatud, siis loetakse sarnast lepingut kinkimiseks, mitte ostmiseks. Ostmine jääks siis üksnes nii palju maksuaks, kui jeda tingituse maksuaksjäämine nõuab (§ 2952).

— Kas ei ole siin siis mitte kinkimine? Need majad ühes krundiga maksivad kõige vähem 10 tuhat rubla, kuna nende hind praegusel ajal veel palju kõrgem on, meile on aga lubatud selle eest kõigest 2 tuhat rubla. See 2000. rbl. siin on ju paljaks filmatirjaks välja pandud.

— Teil on osalt õigus. Kuid meie lohtud näevad sarnases lepingus, nagu teie oma on, ilka ostu lepingut, mitte kingituse-akti. Ja kuigi teie müüma-ostu lepingu peale, kui kingituse-akti peale waadata, siiski tooks see teile vähe kasu, sest Tallinna linna alamas osas, n. n. Alam-Tallinnas ei saa kingitust mingil tingimisel tagasi nõuda.

— Mis see tähendab, Alam-Tallin?

— Seadus jagab Tallinna kaheks osaks, üks on Toompea — n. n. Ülemlinn oma eeslinnadega, ja teine päris linn või Alamlinn oma eeslinnadega. Esimeses maksavad ühed seadused (maa õigus), viimases aga teised (linna õigus); esimeses võib teatavatel lordadel kingitud asja tagasi nõuda, kuna viimases jeda mitte ei saa.

— Aga, pai herra, nad petsid ju mind! Kas seadus siis peaks petmist toetama?

— Ma usun, teile on ülekohut tehtud. Kuid aidata ei suuda ma teid siiski. Ostu koolepingust lubab seadus mõnesugustel tingimistel tagasi astuda, ilma et teise lepinguosalise nõusolemist selleks tarvis oleks. Need juhtumised on: 1) kui üks pool (ostja) saab lepingu tegemisesse teise poole (müüja) kuritahvluse ehk sundimise läbi tõmmatud, 2) kui ostetud asjas suured puudused on, mis eistalgu kõge filma ei paista; 3) kui sellekohased kõrvaltingimised tehtud; 4) kui üks pooltest saab ülearu kahju; 5) kui see otstarb, mis ostjal ostmise juures filmas oli, müüja süü — viivituse — pärast kätte saamata jääb. Sgapäevane elu ei kannata aga jeda, et inimeste vahelord nende poolt tarvitatawate asjade lohta kaua kõikum ja kindluseta oleks. Sellepärast saab ostu-müüma lepingut ainult teatava aja jooksul, ilma wastase poole nõusolemiseta murda. Kõige pikem aeg, — kui müümise juures petmine on ajet leidnud, kahe aasta jooksul (§ 4566), ülearu kahju saamise pärast — ainult ühe aasta ja ühe päewa jooksul mõnes kohas, ning ühe aasta 6 nädala ja 8 päewa jooksul teistes kohtades (waata Balti eras. III t. §§ 3897, 3018; 3059 ja 3060). Teistel lordadel on see termin veel lühem (waata sealsamas 3271—3272).

— Siis ei ole meil midagi peal halata? Kas peame meie wanaooriga tõeste nulitsjale minema?!

— Kahjuks, ei suuda ma teid kuidagi aidata. Ma võin ju et-

fiida. Teil ei pruugi mind ustuma jääda. Minge kuulake ka teiste arvamisi teie asja kohta.

Ma nimetasin uendele mitme enam tuntud advokadi nime.

— Oh, ei. Me oleme seal juba käinud. Nemad arvasid sedasama: ei ole lootust. . . Siis viimane lootuse ivake on kadunud.

Wanake waitis. Waitis ka ta truu teine pool. Mõlematel teerlefiat pizarad filmis. Tähtil ajal ei saanud nendest kumbki sõna juust. Nad näisivad millegi üle järele mõtlewat, mind nagu koguni ära unustanud. Maesterahwas tõusis fiiski ennem üles ja lausus:

Wabandage, herra, meil ei ole teil küll kopikat ajawitumise eest maksta. Nagu näete, on meie seisuford kaunis raske.

Siis pööras ta „wana“ poole ning sõnas:

— Tõuse üles, wana! Ei maksa muresteda nii wäga. On Is-sand meid seni aitanud, eks Ta aita edaspidi ka. Lähme nüüd kodu: Jehowa on meie ainute kindlus ja warjupaik.

Nad läksid. Selg oli mõlematel weel rohkem küüru wajunud, kui tuppä tulles. Tegew advokat.

Senati seletused.

Senati seletus majade-ehitamise asjus. Bauste linnas Kuramaal tarmitasid faks majaperemeest, Pantolon ja Blühm, juba pikemat aega ühte piiriäärset maariba. Mõni aeg tagasi ehitas Pantolon sinna maatiiki peale oma maja seiuu. Peale selle, kui sein walmis sai, hakkas naber nõudma, et P. oma maja seina maha riisuta, millega wiimane muidugi nõus ei olnud. Asi läks rahulohutusse, kus nõudmine tagasi lüüati. Blühm ei olnud selle otsusega rahul, waid kaebas rahukogusse edasi, kes nõudmise õigeks tunnistas. Nüüd läks asi senatisse. Senat lüütkas rahukogu otsuse ümber ja seletas, et Baltimaa eraseaduse kolmanda jao § 995 põhjal niisugused nõudmised enne tulewad ära anda, kui maja ehitamine waieluse all olewa maatiiki peal ette on wõetud.

Wiskal wõib wald wõerastelt kooli maksu nõuda? Mõni aeg tagasi otsustas. Katweri walla wolikogu Wolmari kreisis nende laste wanematelt, kes walla all ülewal ei ole ja kelle lapsed aga fiiski wallakoolis käiwad, 4 rubla aastas koolimaksu nõuda. Komisjar jättis tähendatud otsuse tinnitumata ja juhtis walla tähelepanemist selle selle peale, et tal senati seletust mõbda ainult õigus on magamisetoa ja kõõgi tarwitamise eest maksu nõuda, milgil tingimisel aga mitte õpeta-mise eest.

Wastutaw toimetaja: Joh. Reinthal.

Wäljaandja. Eesti Kirjastuse-Õsaihisus „Ühtselu“.

W. Ehrenpreis'i trükk Tallinnas, Rätli uul. nr. 11.